

**CENTRUM DORADZTWA ROLNICZEGO W BRWINOWIE
ODDZIAŁ W RADOMIU**

**OCHRONA ŚRODOWISKA
W GOSPODARSTWIE ROLNYM**

Poradnik dla rolnika

RADOM 2006

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Radomiu

26-600 Radom, ul. Chorzowska 16/18

www.cdr.gov.pl/radom

e-mail: radom_sekretariat@cdr.gov.pl

Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Poznaniu

61-659 Poznań, ul. Winogrody 63

www.cdr.gov.pl/poznan

poznan_sekretariat@cdr.gov.pl

„Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej
w ramach Pomocy Technicznej Planu Rozwoju Obszarów Wiejskich
na lata 2004-2006”

Opracowanie:

Iwona Kajdan-Zysnarska

Danuta Nowak

ISBN - 83-60185-19-0

Skład komputerowy, projekt okładki:

Alicja Zygmawska

Druk: Centrum Doradztwa Rolniczego w Brwinowie Oddział w Poznaniu
61-659 Poznań, ul. Winogrody 63
tel. 061 823-20-81, fax 061 820-19-71
nr zlec. 16/2006, nakład 10 000 egz.

Spis treści

WSTĘP	5
1. GOSPODAROWANIE ZASOBAMI WODNYMI	7
1.1. Sposoby korzystania z wód	7
1.2. Warunki korzystania z wód	8
2. GOSPODARKA ŚCIEKAMI	8
2.1. Rodzaje ścieków	8
2.2. Sposoby odprowadzania ścieków	9
2.3. Rolnicze wykorzystanie ścieków	10
2.4. Rolnicze wykorzystanie osadów ściekowych	12
3. GOSPODARKA NAWOZAMI	13
3.1. Przechowywanie nawozów	13
3.2. Stosowanie nawozów	15
3.3. Plan nawożenia	17
3.4. Polepszacze gleb i ich wykorzystanie	18
3.5. Soki kiszonkowe	19
4. OCHRONA POWIETRZA PRZED ZANIECZYSZCZENIEM	19
4.1. Postępowanie w zakresie emisji gazów lub pyłów do powietrza	19
4.2. Emisja odorów	21
5. OCHRONA ŚRODOWISKA PRZED HAŁASEM	21
6. OCHRONA GLEB	22
7. GOSPODARKA ODPADAMI	24
7.1. Klasyfikacja odpadów	24
7.2. Postępowanie z niektórymi odpadami	25
7.3. Utrzymywanie czystości i porządku w gospodarstwach i gminach	26
8. POSTĘPOWANIE ZE ŚRODKAMI OCHRONY ROŚLIN	27
8.1. Przechowywanie środków ochrony roślin	27
8.2. Stosowanie środków ochrony roślin	28

9. OCHRONA PRZYRODY W DZIAŁALNOŚCI ROLNICZEJ	30
9.1 Formy ochrony przyrody	30
9.2 Ochrona przyrody a działalność rolnicza	30
10. OPŁATY I KARY ZA KORZYSTANIE ZE ŚRODOWISKA	31
10.1. Opłaty za korzystanie ze środowiska	31
10.2. Kary administracyjne	32
10.3. Kary z Kodeksu karnego i Kodeksu wykroczeń	33
11. AKTY PRAWNE	36

WSTĘP

Ochrona środowiska, to jedno z najważniejszych wyzwań dzisiejszych czasów. Środowisko naturalne jest, było i będzie, ale jakie pozostanie zależy od nas samych. To człowiek w głównej mierze decyduje o stopniu jego: niszczenia, zanieczyszczenia, skażenia, degradacji i przekształcania.

Ciągle przemiany gospodarcze nie pozostawiają obojętnego wpływu na środowisko. Produkujemy coraz więcej odpadów, śmieci, intensywniej eksploatujemy zasoby środowiska.

Niniejsze opracowanie ma przybliżyć podstawową wiedzę z zakresu przestrzegania prawa dotyczącej ochrony środowiska, jaka obowiązuje każdego człowieka mieszkającego i gospodarującego na wsi. Materiał przygotowano na podstawie obowiązujących przepisów.

Opracowanie obejmuje zagadnienia z gospodarki wodami, ściekami, nawozami, odpadami; postępowania ze środkami ochrony roślin; ochroną gleb i powietrza, ochroną przed hałasem oraz opłatami i karami za korzystanie ze środowiska. Opisano w nim wszystkie te tematy, które mogą dotyczyć rolnika.

Również rolnicy, chcący skorzystać z dofinansowania w ramach Programu Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) w latach 2007-2013 na modernizację gospodarstwa czy inne działania, będą musieli spełniać określone wymogi dotyczące ochrony środowiska.

Należy zaznaczyć, że w niedalekiej przyszłości zmieni się system dopłat bezpośrednich, na tak zwany *jednolitym system płatności*.

System ten będzie oddzielony od struktury i wielkości produkcji rolnej, a zależeć będzie od spełnienia określonych standardów przez gospodarstwo w zakresie:

- ochrony zdrowia ludzi, zwierząt i roślin,
- ochrony środowiska,
- dobrej kultury rolnej,
- dobrostanu zwierząt.

Standardy te określa się nazwą *zasady wzajemnej zgodności*. Wprowadzenie tej zasady poprzez wyżej wymienione standardy zobowiązuje do przestrzegania prawa. Prowadzenie działalności rolniczej w gospodarstwie powinno zatem uwzględniać dbałość o środowisko w oparciu o istniejące regulacje prawne.

***„Środowisko naturalne jest, było i będzie,
ale jakie pozostanie zależy od nas samych”.***

1. GOSPODAROWANIE ZASOBAMI WODNYMI

1.1. Sposoby korzystania z wód

Korzystanie z wód, to używanie wód na potrzeby ludności i gospodarki. Korzystanie z wód nie może powodować pogorszenia ich stanu. Ze względu na sposób korzystania z wód wyróżniamy:

- **korzystanie powszechne** – polega na korzystaniu przez człowieka z wód dla: wypoczynku, uprawiania sportów wodnych, wędkarstwa, turystyki, zaspokajania jego potrzeb bytowych oraz potrzeb gospodarstwa domowego lub rolnego, bez stosowania specjalnych urządzeń technicznych. Objęte są nim wszystkie śródlądowe wody powierzchniowe i morskie wody wewnętrzne stanowiące własność państwa,
- **korzystanie zwykłe** – polega na korzystaniu z wody stanowiącej własność właściciela gruntu oraz z wody podziemnej na jego gruncie, jeśli pobór wody **nie przekracza ilości 5 m³/dobę** (nie wymaga się wówczas pozwolenia wodnoprawnego) w celu zaspokojenia potrzeb własnych i gospodarstwa domowego, czy indywidualnego gospodarstwa rolnego,

osobne pozwolenia wymagane są jednak w przypadku:

- nawadniania gruntów lub upraw wodą podziemną za pomocą deszczowni,
- poboru wody powierzchniowej lub podziemnej w ilości **większej niż 5 m³/dobę**,
- korzystania z wód na potrzeby działalności gospodarczej,
- rolniczego wykorzystania ścieków lub wprowadzania do wód lub do ziemi oczyszczonych ścieków, jeżeli ich łączna ilość **jest większa niż 5 m³/dobę**,
- wykonywania urządzeń wodnych,
- **korzystanie szczególne** – to korzystanie z wód wykraczające poza korzystanie powszechne lub zwykłe, gdzie pobór wody (powierzchniowej lub podziemnej) **jest większy niż 5 m³/dobę**. Szczególnym korzystaniem z wód objęty jest:
  - pobór oraz odprowadzanie wód powierzchniowych lub podziemnych,
  - wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
  - przerzuty wody oraz sztuczne zasilanie wód podziemnych,
  - piętrzenie oraz retencjonowanie (zatrzymywanie) śródlądowych wód powierzchniowych,
  - korzystanie z wód do celów energetycznych,
  - wydobywanie z wód kamienia, żwiru, piasku oraz innych materiałów, a także wycinanie roślin z wód lub brzegu,
  - rybackie korzystanie z wód śródlądowych.

1.2. Warunki korzystania z wód

Gospodarstwo posiadające własne ujęcie wody powierzchniowej lub podziemnej, gdzie pobór wody **przekracza 5 m³/dobę** lub głębokość ujęcia wody **przekracza 30 m**, musi posiadać **pozwolenie wodnoprawne**.

Pozwolenie wodnoprawne, wydawane jest na wniosek zainteresowanego korzystaniem z wód lub urządzeń wodnych, na czas określony. Właściwym organem do wydawania pozwoleń wodnoprawnych jest wojewoda lub starosta. W przypadku małych i średnich gospodarstw rolnych jest to najczęściej starosta.

W pozwoleniu wodnoprawnym ustala się cel i zakres korzystania z wód, warunki wykonywania, uprawnienia oraz obowiązki niezbędne ze względu na ochronę zasobów środowiska, interesów ludności i gospodarki, a w szczególności:

- ilość pobieranej lub odprowadzanej wody,
- sposób i zakres prowadzenia pomiarów ilości i jakości pobieranej wody,
- prowadzenie okresowych pomiarów wydajności i poziomu zwierciadła wody w studni.

Do wniosku o udzielenie pozwolenia wodnoprawnego należy dołączyć **operat wodnoprawny**.

W gospodarstwie pobierającym wodę z ujęcia gminnego dostarczanie wody odbywa się **na podstawie pisemnej umowy** zawartej **między przedsiębiorstwem wodociągowo-kanalizacyjnym, a odbiorcą usług**. Umowę taką zawiera przedsiębiorstwo wodno-kanalizacyjne, z osobą, której nieruchomości została podłączona do sieci i wystąpiła z pisemnym wnioskiem o zawarcie tej umowy.

Stawki opłat za korzystanie z wodociągów uchwalane są przez radę gminy i zawarte w Dziennikach Urzędowych Województwa.

2. GOSPODARKA ŚCIEKAMI

2.1. Rodzaje ścieków

Ścieki to odprowadzanie do wód lub do ziemi: wody zużytej na cele bytowe lub gospodarcze, a także wody opadowe, roztopowe czy ciekłe odchody zwierzęce z wyjątkiem gnojówki i gnojowicy przeznaczonych do rolniczego wykorzystania.

Na terenie gospodarstwa rolnego mogą powstawać:

- **ścieki bytowe** – ścieki z budynków mieszkalnych, powstające w wyniku ludzkiego metabolizmu lub funkcjonowania gospodarstw domowych;

- **ciekłe odchody zwierzęce** – odchody z chowu lub hodowli zwierząt z wyjątkiem gnojówki i gnojowicy przeznaczonych do rolniczego wykorzystania;
- **wody opadowe i roztopowe** – wody ujęte w szczelne otwarte lub zamknięte systemy kanalizacyjne pochodzące z powierzchni zanieczyszczonych o trwałej nawierzchni. Wody opadowe lub roztopowe pochodzące z dachów, mogą być wprowadzane do wód lub do ziemi bez oczyszczania.

2.2. Sposoby odprowadzania ścieków

Odprowadzanie ścieków z gospodarstwa domowego może odbywać się poprzez kanalizację zbiorczą lub indywidualną.

Gospodarstwa, które nie są podłączone do zbiorczej kanalizacji, nie posiadają przydomowej oczyszczalni ścieków powinny być wyposażone w szczelne zbiorniki na nieczystości płynne zwane szambami. Zbiorniki bezodpływowe (szamba) na nieczystości ciekłe, powinny mieć:

- dno i ściany nieprzepuszczalne;
- szczelne przykrycie z zamykanym otworem do usuwania nieczystości;
- odpowietrzenie wyprowadzone co najmniej 0,5 m ponad poziom terenu.

Zbiorniki należy opróżniać przy pomocy wozów asenizacyjnych, a ich zawartość powinna być dowożona do oczyszczalni ścieków. Działalność taka powinna odbywać się na podstawie umowy korzystania z usług wykonywanych przez zakład będący gminną jednostką organizacyjną lub przedsiębiorcą posiadającego zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych. Władze gminy mają obowiązek nadzoru i kontroli tej działalności.

Właściciele nieruchomości obowiązani są do udokumentowania usług związanych z wywożeniem nieczystości płynnych, w formie umowy i dowodów płatności.

Nie wolno stosować zbiorników na nieczystości ciekłe na obszarach podlegających szczególnej ochronie środowiska i narażonych na powódzie oraz zalewanie wodami opadowymi.

Gospodarstwa, które nie mają możliwości podłączenia do kanalizacji mogą być wyposażone w przydomową oczyszczalnię ścieków. Jest to urządzenie do biologicznego uzdatniania ścieków w miejscu ich powstawania. Polecana dla terenów o rozproszonej zabudowie, gdzie budowa kanalizacji zbiorczej jest zbyt kosztowna. Jest to rozwiązanie stosunkowo proste, efektywne i bezpieczne, pod warunkiem, że zostało właściwie zaprojektowane i wykonane oraz jest poprawnie eksploatowane.

Przy lokalizacji **przydomowej oczyszczalni ścieków** należy zachować minimalne odległości urządzeń oczyszczalni od elementów zagospodarowania terenu lub zabudowy.

Tabela 1

Minimalne odległości dla przydomowej oczyszczalni ścieków

Odległość w metrach od	osadnika	drenażu
Granica posesji lub droga	2 m	2 m
Dom mieszkalny	brak norm	5 m
Studnia – ujęcie wody pitnej	15 m	30 m
Wody gruntowe	brak norm	1,5 m
Rurociągi z gazem, wodą	1,5 m	1,5 m
Kable elektryczne	0,8 m	0,8 m
Drzewa i krzewy	brak norm	3,0 m

Przeptywowe, szczelne osadniki podziemne, stanowiące część przydomowej oczyszczalni ścieków gospodarczo-bytowych, mogą być sytuowane w bezpośrednim sąsiedztwie budynków jednorodzinnych, pod warunkiem wyprowadzenia ich odpowietrzenia przez instalację kanalizacyjną, **co najmniej 0,6 m** powyżej górnej krawędzi okien i drzwi zewnętrznych w tych budynkach.

Budowa indywidualnych przydomowych oczyszczalni ścieków o wydajności do 7,50 m³ na dobę nie wymaga uzyskania pozwolenia na budowę, tylko **zgłoszenia o zamierzonej budowie** odpowiedniemu organowi – staroście powiatowemu.

Oczyszczalnie ścieków o przepustowości **do 5 m³/dobę**, wykorzystywane na potrzeby własnego gospodarstwa domowego lub rolnego w ramach zwykłego korzystania z wód są instalacją **wymagającą zgłoszenia** odpowiedniemu organowi – **staroście powiatowemu**.

Gospodarstwa stosujące przydomowe oczyszczalnie ścieków zobowiązane są posiadać aktualne analizy odprowadzanych ścieków w zakresie wskaźników zanieczyszczeń (określonych prawem) potwierdzające prawidłowe eksploatawanie oczyszczalni.

Ścieki z własnego gospodarstwa powinny być najpierw wstępnie oczyszczone, spełniać określone normy zgodnie z przepisami prawnymi, a dopiero później mogą być odprowadzane bezpośrednio do wód, do ziemi lub urządzeń wodnych.

2.3. Rolnicze wykorzystanie ścieków

Przez **rolnicze wykorzystanie ścieków** rozumie się zastosowanie ścieków do nawadniania oraz nawożenia użytków rolnych i stawów wykorzystywanych do chowu lub hodowli ryb.

Ścieki przeznaczone do rolniczego wykorzystania, przed zastosowaniem powinny zostać wstępnie oczyszczone, odpowiadać określonym warunkom sanitarnym oraz nie przekraczać wartości dopuszczalnych wskaźników zanieczyszczeń obecnych w ściekach zgodnie z przepisami. Badania takie powinny być wykonywane co najmniej raz na dwa miesiące. Wykorzystanie rolnicze ścieków wymaga też przeprowadzania badań gleb na zawartość w nich metali ciężkich. Badania te wykonuje się co 5 lat.

Rolnicze wykorzystanie ścieków wymaga pozwolenia wodnoprawnego. W praktyce uzyskuje je jednostka oferująca ścieki, czyli zarządzający instalacją wytwarzającą ścieki.

Rolnik wykorzystujący ścieki na własnych polach powinien upewnić się, czy jednostka je oferująca posiada pozwolenie wodnoprawne oraz aktualne wyniki badań składu tych ścieków. W przeciwnym razie rolnik winien uregulować stan formalnoprawny we własnym zakresie.

Przy rolniczym wykorzystaniu ścieków powinno uwzględniać się warunki położenia gruntów, zachowując między innymi odległość:

- od obiektów przeznaczonych na pobyt ludzi, przy grawitacyjnym rozprawadaniu ścieków -100 m, a za pomocą deszczowni – 200 m;
- od ujęcia wód powierzchniowych lub podziemnych, stanowiących źródło zaopatrzenia ludności w wodę przeznaczoną do spożycia - 250 m;
- od linii brzegu wód płynących, przy spadku terenu do 2% - 30 m, od 2 do 10% - 50 m, a przy spadku ponad 10 % - 70 m.

Zabrania się rolniczego wykorzystania ścieków:

- na gruntach zamrzniętych do głębokości **30 cm** lub przykrytych śniegiem;
- na gruntach wykorzystywanych do upraw roślin, przeznaczonych do spożycia w stanie surowym;
- na gruntach, w których zwierciadło wód podziemnych znajduje się płycej niż **1,5 m** od powierzchni ziemi lub od dna rowu rozprawadającego ścieki;
- na obszarach o spadku terenu większym niż **10%** dla gruntów ornych;
- na obszarach o spadku terenu większym niż **20%** dla łąk, pastwisk, plantacji drzew leśnych.

Zasady zbywania ścieków przez ich wytwórcę, wykonywania niezbędnych badań ścieków i gleby oraz opracowania planu nawożenia są najczęściej ustalane pomiędzy wytwórcą a wykorzystującym ścieki rolnikiem na podstawie umów cywilnoprawnych.

Roczne i sezonowe **dawki ścieków** powinny uwzględniać: zapotrzebowanie roślin na azot, potas, zasobność gleby w składniki pokarmowe; dawki składników wprowadzanych do gleby w nawozach naturalnych, organicznych (zwłaszcza azotu), zagospodarowanie gruntów i system płodozmianu.

W przypadku kontroli rolnik wykorzystujący ścieki rolniczo powinien posiadać: plan nawożenia ściekami, kopię pozwolenia wodnoprawnego, wyniki analizy gleby (na zawartość metali ciężkich).

Plan nawożenia, powinien uwzględnić termin zastosowania ścieku, jego przeznaczenie, (pod jaką uprawę, powierzchnię), wysokość dawki oraz ilość składników wniesionych ze ściekami do gleby, na podstawie analizy gleby.

2.4. Rolnicze wykorzystanie osadów ściekowych

Komunalne osady ściekowe, to osady pochodzące z oczyszczalni ścieków, powstające w komorach fermentacyjnych i innych instalacjach służących do oczyszczania ścieków komunalnych oraz innych ścieków o składzie zbliżonym do ścieków komunalnych. Mogą one znaleźć zastosowanie, po poprzedniej obróbce.

Komunalne osady ściekowe można wykorzystywać w rolnictwie pod wszystkie uprawy rolnicze **z wyjątkiem łąk, pastwisk oraz roślin warzywnych, jagodowych przeznaczonych do bezpośredniego spożycia przez ludzi** oraz do rekultywacji gruntów przeznaczonych na cele rolnicze.

Stosuje się je w postaci płynnej lub ziemistej. Osady w postaci płynnej wprowadza się do gleby przez iniekcję (wstrzykiwanie) lub natryskiwanie, a także w formie hydroobsiewu, w postaci ziemistej rozprowadza się równomiernie na powierzchni gleby i zaraz z nią miesza.

Komunalne osady ściekowe mogą być przekazywane osobie władającej nieruchomością, na której mają być stosowane, **wyłącznie przez wytwórcę tych osadów**. Przed stosowaniem powinny być one poddane badaniom, spełniać określone normy sanitarne, a zawarte w nich metale ciężkie nie mogą przekraczać dopuszczalnych wartości zgodnie z przepisami.

Wytwórca komunalnych osadów ściekowych jest obowiązany do przekazywania osobie władającej nieruchomością, na której komunalne osady ściekowe mają być stosowane, **wyników badań (osadu i gleby), oraz informacji o dawkach tego osadu, które można stosować na poszczególnych gruntach**.

Wyniki analiz gleby w rolnictwie, na których stosuje się komunalne osady ściekowe, wykonuje się **raz na rok, na krótko przed zastosowaniem osadu**. Obejmują one następujące oznaczenia: odczyn gleby (pH nie mniejsze niż 5,6), zawartość metali ciężkich, zawartość fosforu przyswajalnego w mg P₂O₅/100 g gleby.

Dawki komunalnych osadów ściekowych stosowanych w rolnictwie ustala się dla każdej partii osadu osobno. Ich wielkość zależy od: rodzaju gruntu i sposobu jego użytkowania, jakości komunalnego osadu ściekowego oraz zapotrzebowania roślin na fosfor i azot.

Rolnik wykorzystujący rolniczo komunalne osady ściekowe, powinien posiadać: wyniki analiz składu osadu ściekowego i gleby oraz potwierdzenie dawek osadów stosowanych w gospodarstwie.

Zakaz stosowania osadów ściekowych obowiązuje:

- na glebach wykazujących większe od dopuszczalnych zawartości metali ciężkich;
- na gruntach rolnych o nachyleniu większym niż **10%**;
- na gruntach o dużej przepuszczalności (piaski luźne, słabo gliniaste, gliniaste lekkie), gdy poziom wód gruntowych jest na głębokości mniejszej niż **1,5 m** poniżej powierzchni gruntu;
- na użytkach zielonych;
- na rośliny przeznaczone do bezpośredniego spożycia przez ludzi;
- na gruntach, gdzie rosną rośliny sadownicze i warzywa z wyjątkiem drzew owocowych;
- na gruntach przeznaczonych pod uprawę roślin jagodowych i warzyw, których części jadalne bezpośrednio stykają się z ziemią i są spożywane w stanie surowym – **w ciągu 18 miesięcy poprzedzających zbiory i w czasie zbiorów**;
- na gruntach wykorzystywanych do upraw pod osłonami;
- na terenach położonych w odległości nie mniejszej niż **100 m** od ujęcia wody, domu mieszkalnego lub zakładu produkcji żywności;
- w pasie gruntu o szerokości **50 m** bezpośrednio przylegający do brzegów jezior i cieków;
- na terenach zalewowych, czasowo podtopionych i bagiennych;
- na obszarach parków narodowych, rezerwatów przyrody;
- na terenach objętych innymi formami ochrony przyrody (tj. parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000, pomniki przyrody, użytki ekologiczne, zespoły przyrodniczo-krajobrazowe), jeśli osady zostały wytworzone poza tymi terenami.

3. GOSPODARKA NAWOZAMI

3.1. Przechowywanie nawozów

Nawozy mineralne, organiczne i organiczno-mineralne należy przechowywać w opakowaniach, bądź luzem w pryzmach na utwardzonym i nieprzepuszczalnym podłożu, przykryte materiałem wodoszczelnym. Nie dopuszcza się składowania w pryzmach saletry amonowej i nawozów zawierających azotan amonowy w ilości, która odpowiada zawartości azotu całkowitego powyżej 28%. Nawozy w postaci płynnej przechowuje się w zamkniętych opakowaniach lub w szczelnych zbiornikach.

Nawozy naturalne w postaci stałej należy przechowywać w pomieszczeniach inwentarskich lub na nieprzepuszczalnych płytach, zabezpieczonych

przed przenikaniem wycieku do gruntu oraz wyposażonych w instalację odprowadzającą wyciek do szczelnych zbiorników.

Nawozy naturalne w postaci płynnej przechowuje się w szczelnych zbiornikach o pojemności umożliwiającej ich składowanie przez okres **4 miesięcy**.

W gospodarstwach położonych na **obszarach szczególnie narażonych (OSN)** na zanieczyszczenia azotem ze źródeł rolniczych, wielkość płyty gnojowej oraz pojemność zbiorników na gnojówkę i gnojowicę powinny zapewnić możliwość ich przechowywania przez okres co najmniej **6 miesięcy**. Zbiorniki na płynne odchody zwierzęce powinny mieć nieprzepuszczalne dno i ściany oraz szczelną pokrywę z otworem wejściowym i wentylacyjnym.

W przypadku utrzymywania zwierząt na głębokiej ściółce, nie wymaga się budowy płyt gnojowych i zbiorników na gnojówkę.

Tabela 2

Wymagana wielkość urządzeń do przechowywania nawozów naturalnych w przeliczeniu na 1 DJP

Sposób utrzymywania zwierząt	Powierzchnia/ pojemność płyty/zbiornika na obszarach szczególnie narażonych – 6 m-cy	Powierzchnia/ pojemność płyty/zbiornika na pozostałych obszarach – 4 m-ce
System ściółkowy	Bydło i trzoda chlewna	
	3,5 m ² /1 DJP dla obornika	2,5 m ² /1 DJP dla obornika
	3 m ³ /1 DJP dla gnojówki	2 m ³ /1 DJP dla gnojówki
	Drób	
	1,6 m ² /1 DJP dla obornika	1,1 m ² /1 DJP dla obornika
	0,25 m ³ /1 DJP dla gnojówki	0,2 m ³ /1 DJP dla gnojówki
	Konie	
	3,5 m ² /1 DJP dla obornika	2,5 m ² /1 DJP dla obornika
1,5 m ³ /1 DJP dla gnojówki	1 m ³ /1 DJP dla gnojówki	
Bezściółkowy	10 m ³ /1 DJP dla gnojowicy	7 m ³ /1 DJP dla gnojowicy

Powyższe wymagania w zakresie przechowywania nawozów naturalnych będą obowiązujące:

- **od 1 maja 2008 r.** – w gospodarstwach położonych na OSN;
- **od 25 października 2008 r.** – w gospodarstwach położonych na pozostałych obszarach.

Budowa szczelnych zbiorników zamkniętych o pojemności **do 25 m³** oraz płyt obornikowych nie wymaga pozwolenia na budowę. Natomiast, budowa zbiorników zamkniętych o pojemności **ponad 25 m³** oraz wszystkich zbiorników otwartych wymaga uzyskania decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu, projektu budowlanego oraz decyzji o pozwoleniu na budowę.

Tabela 3

Wymagane odległości dla obiektów i urządzeń

Wyszczególnienie	Dla zbiorników zamkniętych na płynne odchody (m)	Dla zbiorników otwartych o pojemności do 200 m ³ oraz płyt obornikowych (m)
Od otworów okiennych i drzwiowych pomieszczeń przeznaczonych na pobyt ludzi na działkach sąsiednich	15	30
Od magazynów środków spożywczych, a także obiektów budowlanych przetwórstwa rolno-spożywczego	15	50
Od granicy działki sąsiedniej	4	4
Od studni	5	15
Od budynków magazynowych ogólnych	5	10
Od silosów na zboże i pasze	5	5
Od silosów na kiszonki	5	10

Zbiorniki na płynne odchody zwierzęce mogą być usytuowane w odległościach mniejszych od granicy działki sąsiedniej niż podano w tabeli lub na granicy działek, jeżeli będą przylegać do tego samego rodzaju zbiorników na działce sąsiedniej.

Odległość otwartych zbiorników na płynne odchody zwierzęce o pojemności większej niż **200 m³** od obiektów budowlanych wymienionych w tabeli i od granicy działki sąsiedniej określone są indywidualnie w decyzji o warunkach zabudowy i zagospodarowania terenu w uzgodnieniu z właściwym państwowym wojewódzkim inspektorem sanitarnym.

Naziemne zbiorniki oraz częściowo zagłębione zbiorniki otwarte o wysokości ścian mniejszej niż **1,8 m** nad poziom terenu muszą być zabezpieczone ogrodzeniem o wysokości co najmniej **1,8 m**.

3.2. Stosowanie nawozów

Można stosować wyłącznie nawozy dopuszczone do obrotu. Nawozy te muszą spełniać wymagania jakościowe oraz nie mogą zawierać zanieczyszczeń powyżej wartości dopuszczalnych.

Dopuszczalna dawka nawozu naturalnego, zastosowanego w okresie jednego roku, nie może przekraczać 170 kg azotu w czystym składniku na 1 ha użytków rolnych.

Zabrania się stosowania nawozów:

- na glebach zalanych wodą oraz przykrytych śniegiem lub zamrzniętych do głębokości **30 cm**;
- naturalnych w postaci płynnej oraz nawozów azotowych – na glebach bez okrywy roślinnej, na polach położonych na stokach o nachyleniu większym niż **10%**;
- naturalnych w postaci płynnej – podczas wegetacji roślin przeznaczonych do bezpośredniego spożycia przez ludzi;
- organicznych i organiczno-mineralnych otrzymanych z ubocznych produktów zwierzęcych lub zawierających takie produkty – na pastwiskach.

Nawozy naturalne i organiczne w postaci stałej oraz płynnej powinny być stosowane na pola w okresie **od 1 marca do 30 listopada**.

Gnojowicę i gnojówkę należy stosować na nie obsianą glebę, najlepiej w okresie wczesnej wiosny. Dopuszcza się stosowanie tych nawozów pogłównie, z wyjątkiem roślin przeznaczonych do bezpośredniego spożycia przez ludzi lub na krótko przed ich skarmieniem przez zwierzęta.

Obornik najlepiej stosować wczesną wiosną, ale można również w okresie późnej jesieni pod warunkiem, że będzie natychmiast przyorany. Obornika nie należy wywozić w okresie późnego lata lub wczesnej jesieni ze względu na straty azotu (amoniak, azotany). Dopuszcza się stosowanie obornika i nawozów organicznych podczas wegetacji roślin tylko na użytkach zielonych i wieloletnich uprawach polowych.

Nawozy naturalne oraz organiczne powinny być przykryte lub wymieszane z glebą nie później niż następnego dnia po ich zastosowaniu, z wyjątkiem nawozów stosowanych na użytkach zielonych.

Nawozy naturalne należy stosować:

- w odległości co najmniej **20 m** od strefy ochronnej źródeł wody, ujęć wody, brzegu zbiorników oraz cieków wodnych, kąpielisk zlokalizowanych na wodach powierzchniowych oraz obszarów morskiego pasa nadbrzeżnego;
- w postaci płynnej:
  - gdy poziom wody podziemnej jest poniżej **1,2 m**,
  - poza obszarami płytkiego występowania skał szczelinowych.

Nawozy mineralne należy stosować w okresach bezpośrednio poprzedzających maksymalne zapotrzebowanie roślin na składniki pokarmowe, z tym, że większość dawki nawozów mineralnych azotowych stosuje się pogłównie.

Nawozy mineralne w postaci stałej stosuje się przy użyciu rozsiewaczy naziemnych oraz siewników nawozowych lub siewników kombinowanych albo ręcznie z tym, że w odległości co najmniej **20 m** od strefy ochronnej źródeł i ujęć wody oraz od brzegu zbiorników i cieków wodnych nawozy mineralne mogą być stosowane tylko ręcznie.

Mycie rozsiewaczy nawozów nie może odbywać się w pobliżu wód powierzchniowych i stref ochrony wód. Wodę z mycia sprzętu należy równomiernie rozlać po powierzchni przeznaczonej do nawożenia, w odległości co najmniej **20 m** od brzegów zbiorników i cieków wodnych.

3.3. Plan nawożenia

Plan nawożenia w gospodarstwie powinien zawierać zapotrzebowanie roślin na składniki pokarmowe, źródła składników nawozowych w gospodarstwie: nawozy naturalne, nawozy organiczne, azot pozostający w glebie po przyoraniu resztek poźniwnych roślin motylkowych, zapotrzebowanie na nawozy mineralne.

Obowiązkowo plany nawożenia powinny być opracowane i stosowane w:

- gospodarstwach położonych w strefach zagrożonych zanieczyszczeniem wód azotanami ze źródeł rolniczych czyli na OSN;
- gospodarstwach realizujących, zadania Krajowego Programu Rolno-środowiskowego, takie jak rolnictwo zrównoważone;
- gospodarstwach prowadzących chów lub hodowlę drobiu powyżej 40.000 stanowisk, lub chów lub hodowlę świń powyżej 2.000 stanowisk dla świń o wadze ponad 30 kg lub 750 stanowisk dla macior;
- gospodarstwach nabywających nieprzetworzony nawóz naturalny (gnojowica, obornik, gnojówka) od gospodarstw wymienionych w punkcie wyżej;
- gospodarstwach stosujących osady ściekowe.

Rolnik, który prowadzi chów lub hodowlę drobiu powyżej **40.000 stanowisk**, lub chów lub hodowlę świń powyżej **2.000 stanowisk** dla świń o wadze ponad 30 kg lub **750 stanowisk** dla macior, jest obowiązany zagospodarować na użytkach rolnych będących w jego posiadaniu co najmniej **70%** gnojówki i gnojowicy, a pozostałe **30%** może zbyć na podstawie zawarcia pisemnej umowy, którą strony przechowują co najmniej **przez okres 8 lat** od dnia jej zawarcia.

Nabywca nieprzetworzonego nawozu naturalnego powinien opracować, w terminie **30 dni** od dnia zawarcia umowy, plan nawożenia, który opiniuje okręgowa stacja chemiczno-rolnicza.

Instalacje do produkcji drobiu i świń w ww. skali wymagają udzielenia **pozwolenia zintegrowanego** przez organ ochrony środowiska.

W przypadku przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, do których zalicza się m.in. inwestycje związane z chowem lub hodowlą zwierząt w liczbie nie niższej niż **210 DJP** wymagane jest **sporządzenie raportu o oddziaływaniu przedsięwzięcia na środowisko**. Raport może być wymagany przy chowie zwierząt w liczbie nie niższej niż:

- **40 DJP** - w granicach administracyjnych miast, w obrębie zwartej zabudowy wsi lub na terenach objętych formami ochrony przyrody;
- **60 DJP** - na pozostałych obszarach.

3.4. Polepszacze gleb i ich wykorzystanie

Do wzbogacania gleby możliwe jest stosowanie tzw. **polepszaczy gleby**, wytworzonych z ubocznych produktów zwierzęcych, w ilości **do 5 ton na 1 ha uprawy**, nie częściej niż raz na **2 lata**:

- przy zakładaniu plantacji traw,
- przed siewem zbóż, kukurydzy, roślin motylkowatych, poplonów ścierniskowych oraz roślin przeznaczonych do celów technicznych.

Polepszacze gleby niezwłocznie po przywiezieniu na pole powinny być rozsiane, a następnie zmieszane z glebą przy użyciu pługa lub brony talerzowej.

Nie dopuszcza się stosowania polepszaczy gleby:

- na łąkach trwałych i pastwiskach trwałych;
- do produkcji podłoży ogrodniczych;
- pod uprawy roślin przeznaczonych do bezpośredniego spożycia przez ludzi, z wyjątkiem przygotowywania stanowiska pod te uprawy w roku poprzedzającym sadzenie roślin.

Polepszacze gleby należy przechowywać w:

- miejscu zabezpieczonym przed dostępem zwierząt – w przypadku opakowanych polepszaczy gleby;
- pomieszczeniach zabezpieczonych przed dostępem zwierząt – w przypadku nieopakowanych polepszaczy gleby.

Podmiot nabywający polepszacze gleby zgłasza zamiar ich nabycia powiatowemu lekarzowi weterynarii właściwemu ze względu na miejsce przeznaczenia polepszacza gleby, okazuje dokument potwierdzający tożsamość, wypis z ewidencji gruntów lub inny dokument potwierdzający wielkość uprawianego gruntu oraz przedkłada do podpisu dwa egzemplarze oświadczenia (wzór – *Załącznik 1*). Oświadczenie sporządza podmiot nabywający w dwóch egzemplarzach, po jednym dla siebie i podmiotu zbywającego. Podmiot nabywający polepszacze gleby przechowuje oryginał oświadczenia przez **2 lata** od dnia jego sporządzenia.

Podmiot zbywający polepszacze gleby niezwłocznie po ich zbyciu przekazuje powiatowemu lekarzowi weterynarii właściwemu ze względu na miejsce przeznaczenia polepszacza gleby kopie oświadczenia i przechowuje ją przez **2 lata** od dnia ich zbycia.

Podmiot wykorzystujący polepszacze gleby, który jednocześnie jest ich wytwórcą, każdorazowo informuje powiatowego lekarza weterynarii właściwego ze względu na miejsce przeznaczenia polepszacza gleby o zamiarze ich wykorzystania.

3.5. Soki kiszonkowe

Wszystkie kiszonki produkowane w gospodarstwie, powinny być przechowywane w odpowiednich magazynach, tj.:

- przyzmach polowych;
- silosach przejazdowych lub wieżowych;
- belach lub rękawach foliowych.

Magazyny na pasze najlepiej lokalizować w pobliżu budynków produkcyjnych od strony pola lub dróg prowadzących na pole czy z pola, w odpowiedniej odległości od zabudowań i granic zagrody wiejskiej, zgodnie z wymaganiami prawa budowlanego.

Soki z zakiszanych roślin powinny być zabezpieczone przed wyciekami do gruntu, aby nie przedostawać się do wód, gleby, powodując ich skażenie.

4. OCHRONA POWIETRZA PRZED ZANIECZYSZCZENIEM

Emisje zanieczyszczeń - to przedostawanie się do atmosfery różnych substancji i pyłów z powierzchni Ziemi. Wyróżnia się emisje naturalne i emisje, będące wynikiem różnorodnej działalności człowieka. Szczególnie szkodliwe dla środowiska naturalnego są emisje zanieczyszczeń powodowane działalnością człowieka. Oprócz zanieczyszczeń przemysłowych do pogarszania stanu atmosfery mogą przyczyniać się:

- spalarnie odpadów;
- gospodarstwa domowe (opalenie paliwem ciekłym, stałym);
- rolnictwo (hodowla zwierząt, uprawa roli);
- spaliny z pojazdów mechanicznych (samochodów, ciągników itp.).

4.1. Postępowanie w zakresie emisji gazów lub pyłów do powietrza

Pozwolenia na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza wymagają instalacje do chowu i hodowli zwierząt w liczbie **nie niższej niż 210 DJP**, które zostały zaliczone do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko.

Zgłoszenia do starosty wymagają instalacje do chowu i hodowli zwierząt w liczbie:

- **nie niższej niż 40 DJP** w granicach administracyjnych miast, w obrębie zwartej zabudowy wsi lub na terenach objętych formami ochrony przyrody oraz
- **nie niższej niż 60 DJP** na pozostałych terenach.

Inne źródła emisji gazów i pyłów do powietrza w gospodarstwie, **wymagające zgłoszenia:**

- instalacje inne niż energetyczne o nominalnej mocy cieplnej **od 0,5 MW do 1 MW** opalane: węglem kamiennym, koksem, drewnem, słomą, olejem napędowym, olejem opałowym, benzyną, paliwem gazowym (np. gaz ziemny, płynny, koksowniczy, biogaz);
- instalacje do suszenia zboża, innych płodów rolnych lub leśnych o wydajności **większej niż 30 Mg/h** (tzn. 30 t/godz.);
- instalacje do przechowywania zboża lub innych płodów rolnych lub leśnych w ilości większej niż **50 Mg** (tzn. 50 t);
- instalacje stosowane w przechowalniach owoców lub warzyw przystosowanych do jednoczesnego przechowywania owoców lub warzyw w ilości większej niż **50 Mg** (tzn. 50 t);
- instalacje stosowane w młynach spożywczych.

Zgłoszenie dotyczące wprowadzania do powietrza gazów lub pyłów z instalacji, **powinno zawierać** następujące informacje:

- oznaczenie prowadzącego instalację, jego adres zamieszkania lub siedziby,
- adres zakładu, na którego terenie prowadzona jest eksploatacja instalacji,
- rodzaj i zakres prowadzonej działalności, w tym wielkość produkcji,
- czas funkcjonowania instalacji (dni tygodnia i godziny),
- wielkość i rodzaj emisji,
- opis stosowanych metod ograniczenia wielkości emisji,
- informację, czy stopień ograniczenia wielkości emisji jest zgodny z obowiązującymi przepisami.

Procedura uzyskania pozwolenia lub zgłoszenia wprowadzania do powietrza gazów lub pyłów z instalacji nie obejmuje wentylacji grawitacyjnej.

Zjawiskiem zanieczyszczenia powietrza jest również pylenie. Zjawisko **zapylenia powietrza** może powstawać w wyniku: pracy maszyn i narzędzi rolniczych po przesuszanej powierzchni gleby, transportu i stosowania niektórych nawozów oraz wykonywania prac podczas żniw.

Długotrwałe zapylenie jest uciążliwe dla otoczenia i może stwarzać zagrożenie dla zdrowia ludzi i zwierząt. W celu uniknięcia zapylenia powietrza należy:

- wszystkie zabiegi agrotechniczne wykonywać przy optymalnej wilgotności gleby;
- nawozy stałe, przewożone luzem, zabezpieczać przed rozsypaniem i pyleniem;
- nawozy produkowane w formie pylistej rozsiewać w okresach bezwietrznej pogody i stosunkowo dużej wilgotności względnej powietrza;
- utrzymywać powierzchnię gleby pod okrywą roślinną przez maksymalnie długi okres w ciągu roku.

4.2. Emisja odorów

Odory - to nieprzyjemne zapachy występujące w otoczeniu źródeł emisji zanieczyszczeń powietrza. Emisje odorów stanowią poważny problem, najczęściej o charakterze lokalnym, w zwartej zabudowie mieszkalnej wokół źródła emisji.

Najbardziej uciążliwe dla otoczenia są odory pochodzące z:

- budynków inwentarskich, w których prowadzony jest chów lub hodowla zwierząt,
- otwartych zbiorników na gnojowicę,
- rozprowadzania nawozów naturalnych (obornika, gnojowicy) na polach czy
- stosowania polepszaczy w postaci mączki mięsno-kostnej na niektórych gruntach.

Uciążliwość zapachowa jest uzależniona od: odległości budowli rolniczych (budynków inwentarskich, otwartych zbiorników na gnojowicę, płyt obornikowych) od budynków mieszkalnych sąsiadów, obsady i gatunku zwierząt hodowanych oraz sposobu ich utrzymywania i żywienia, topografii terenu, przeważających kierunków wiatru w stosunku do zabudowań.

W celu ograniczenia rozprzestrzeniania się **przykrych zapachów** zalecane jest: wyposażenie budynków inwentarskich w sprawnie działające urządzenia wentylacyjne, utrzymujące w nich odpowiednią temperaturę, wilgotność powietrza oraz koncentrację gazów (dwutlenku węgla, amoniaku, siarkowodoru), przykrywanie otwartych zbiorników na gnojowicę celem zmniejszenia powierzchni ich parowania.

Zmniejszenie uciążliwości zapachowej regulują zalecenia *kodeksu dobrej praktyki rolniczej*, ustawa o nawozach i nawożeniu, czy wydawane pozwolenia emisyjne określające indywidualne obowiązki użytkowników środowiska prowadzących instalacje intensywnego chowu lub hodowli zwierząt.

Działanie organów kontrolnych ochrony środowiska sprowadza się do kontroli prawidłowego eksploataowania urządzeń wentylacyjnych i oceny ich stanu technicznego oraz stosowania odpowiednich technik zapewniających ograniczenie negatywnego oddziaływania na środowisko.

5. OCHRONA ŚRODOWISKA PRZED HAŁASEM

Podstawowe zasady ochrony przed hałasem:

- odpowiednia lokalizacja obiektu lub zespołu urządzeń powodujących uciążliwość, przy wykorzystaniu naturalnych barier akustycznych jak wzniesienia, fragmenty zalesień itp.;
- strefowanie i stosowanie „przerw” w zabudowie oraz elewacji rozpraszającej lub pochłaniającej fale akustyczne;

- wykorzystanie lub stworzenie odpowiedniego układu zieleni jako ekranu dźwiękochłonnego;
- dobór mało hałaśliwej technologii, mało hałaśliwych maszyn, urządzeń i instalacji oraz środków transportu;
- dobór odpowiedniej konstrukcji budynków i innych obiektów budowlanych;
- hermetyzacja hałaśliwej technologii produkcji przez zastosowanie ekranów dźwiękochłonnych, wykonanie zabezpieczeń przeciwdrganiowych lub przeciwdźwiękowych przy wykonywaniu konstrukcji hali i jej elementów (fundamenty, drzwi, okna, ściany);
- właściwa konserwacja sprzętu lub jego wymiana (nowe i właściwie konserwowane maszyny pracują znacznie ciszej);
- zastosowanie obudowy dźwiękochłonnej na hałaśliwych maszynach i urządzeniach.

Obowiązkiem wszystkich jednostek organizacyjnych i osób fizycznych, które przygotowują, podejmują lub prowadzą działalność mogącą przyczynić się do powstania hałasu, uciążliwego dla środowiska, jest zastosowanie – zwłaszcza przy korzystaniu z maszyn i urządzeń technicznych – takich rozwiązań organizacyjnych, technicznych bądź technologicznych, które zapobiegałyby powstawaniu albo przenikaniu hałasu do środowiska, albo ograniczały hałas do dopuszczalnego poziomu.

W działalności rolniczej można wyróżnić dwie zasadnicze kategorie źródła hałasu:

- **źródła mobilne** (ruchome), do których należą samochody, ciągniki rolnicze, samojezdne maszyny rolnicze (kombajny, kosiarki itp.);
- **źródła stacjonarne** (związane trwale z miejscem użytkowania), którymi w rolnictwie są przede wszystkim wentylatory, dmuchawy, agregaty chłodnicze, sprężarki, przenośniki pneumatyczne i mechaniczne (np. ślimakowe), rozdrabniacze, mieszalniki, paszociągi, linie automatyczne pojenia, wyposażenie warsztatów podręcznych w obiektach inwentarskich.

6. OCHRONA GLEB

Właściciel gruntów stanowiących użytki rolne oraz gruntów zrehabilitowanych na cele rolne jest obowiązany do przeciwdziałania degradacji gleb, w tym szczególnie erozji i ruchom masowym ziemi.

Rolnik ma obowiązek utrzymywania w sprawności technicznej urządzeń przeciwerozyjnych.

Na gruntach podatnych na erozję należy stosować specjalne **zabiegi przeciwerozyjne**:

- utrzymywać trwałe zadarnienie lub zalesienie gruntów na stokach o nachyleniu powyżej **20%**;
- zadarniać drogi spływu wód opadowych, a trawę na tych terenach kosić przynajmniej dwa razy w okresie wegetacji;
- stosować **głęboszowanie** zwiększające pojemność wodną gleby i ułatwiające wsiąkanie wody do głębszych jej warstw;
- stosować **plodozmiany przeciwerozyjne**, w których skład powinny wchodzić rośliny motylkowe i ich mieszanki z trawami oraz rośliny ozime, szczególnie zalecane: rzepak, żyto i przenżyto, które tworzą zwartą okrywę tzw. „zielone pola” już w okresie jesiennym.
- przewidzieć uprawę poplonów ścierniskowych lub ozimych po wcześnie zebranych przedplonie, po którym następuje roślina jara;
- przykrywać słomą, łętami lub liśćmi powierzchni gleb ornych nieobsianych na okres jesienno-zimowy.

Plodozmian powinien być tak ułożony, aby jak największa powierzchnia gruntów rolnych znajdowała się pod okrywą roślinną w okresie całego roku:

- około **60%** powierzchni gruntów rolnych na terenach równinnych,
- przynajmniej **75%** powierzchni gruntów rolnych na terenach zagrożonych erozją.

Stopień zagrożenia gleb **erozją wietrzną** zależy od ukształtowania powierzchni, wilgotności gleby, kierunku i szybkości wiatru, obecności i rodzaju okrywy roślinnej. W celu zminimalizowania erozji wietrznej należy:

- zakładać i pielęgnować pasy zadrzewień śródpolnych;
- stale utrzymywać glebę pod okrywą roślinną;
- przykrywać na okres wczesnej wiosny materiałami mulczującymi powierzchnie gleb przeznaczone pod rośliny późnego siewu lub sadzenia (ziemiak, kukurydza);
- stosować uprawę bezorkową na glebach i terenach szczególnie zagrożonych.

Poza działaniami zapobiegającymi erozji, dla wzrostu i rozwoju roślin niezbędne jest zapewnienie właściwych stosunków powietrzno-wodnych na użytkach rolnych przez utrzymywanie w stanie sprawności rowów melioracyjnych.

Rolnicy użytkujący grunty zmeliorowane zobowiązani są do konserwacji i pielęgnacji sieci rowów na tych terenach.

Jeśli rolnik należy do Spółki Wodnej, to do niej należy obowiązek utrzymania rowów melioracyjnych w stanie sprawności.

Rolnicy ubiegający się o dopłaty bezpośrednie zobowiązani są do przestrzegania minimalnych wymagań utrzymywania gruntów rolnych w dobrej kulturze rolnej.

Do minimalnych wymagań **utrzymywania gruntów rolnych w dobrej kulturze rolnej** należy:

- uprawa roślin lub ugorowanie - w przypadku gruntów ornych;
- koszenie okrywy roślinnej i jej usunięcie co najmniej raz w roku w terminie do dnia 31 lipca - w przypadku łąk;
- koszenie okrywy roślinnej i jej usunięcie co najmniej raz w roku w terminie do dnia 30 września - w przypadku łąk trzęślicowych, zgłoszonych we wniosku o przyznanie płatności z tytułu realizacji przedsięwzięć rolnośrodowiskowych i poprawy dobrostanu zwierząt;
- wypasanie zwierząt w okresie wegetacyjnym traw lub koszenie okrywy roślinnej i jej usunięcie co najmniej raz w roku w terminie do dnia 31 lipca – w przypadku pastwisk.

Grunty orne położone na stokach o nachyleniu powyżej 20° nie powinny być wykorzystywane pod uprawę roślin wymagających utrzymywania redlin wzdłuż stoku i utrzymywane jako czarny ugor. Na tych gruntach, wykorzystywanych pod uprawę roślin wieloletnich należy utrzymywać okrywę roślinną lub ściółkowanie w międzyrzędziach albo prowadzić uprawę metodą tarasową.

Grunt orny jest ugorowany, jeżeli grunt ten podlega koszeniu co najmniej raz w roku w terminie do dnia 15 lipca lub innym zabiegom uprawowym zapobiegającym występowaniu i rozprzestrzenianiu się chwastów. Ugorowanie nie powinno trwać dłużej niż **5 lat**.

Nie wolno wypalać łąk, pastwisk i ściernisk.

7. GOSPODARKA ODPADAMI

7.1. Klasyfikacja odpadów

Odpady - to substancje lub przedmioty należące do jednej z kategorii, których posiadacz pozbywa się, zamierza się pozbyć lub do pozbycia których jest obowiązany.

Istnieją różne podziały odpadów. Jednym z nich jest podział odpadów na niebezpieczne i inne niż niebezpieczne.

Odpady niebezpieczne, powstające na terenie gospodarstwa:

- zwierzęta padłe i ubite z konieczności wykazujące właściwości niebezpieczne;
- odpady z diagnozowania, leczenia i profilaktyki weterynaryjnej;
- opakowania po środkach ochrony roślin I i II klasy toksyczności (bardzo toksyczne i toksyczne);
- odpadowe materiały izolacyjne i konstrukcyjne zawierające azbest;

- zużyte urządzenia zawierające niebezpieczne elementy (np. świetlówki);
- baterie i akumulatory ołowiowe;
- oleje hydrauliczne, silnikowe, przekładniowe i smarowe.

Odpady inne niż niebezpieczne wynikające z działalności rolniczej:

- zwierzęta padłe i odpadowa tkanka zwierzęca stanowiące materiał szczególnego i wysokiego ryzyka inne niż wymienione w grupie odpadów niebezpiecznych;
- zwierzęta padłe i ubite z konieczności;
- odpady metalowe;
- opakowania z papieru i tektury; tworzyw sztucznych, drewna, szkła i tekstyliów;
- przeterminowane leki nie zaliczane do odpadów niebezpiecznych;
- odpady komunalne.

7.2. Postępowanie z niektórymi odpadami

Zwierzęta padłe - sposób postępowania ze zwierzętami, określają ustawy o odpadach, o utrzymaniu czystości i porządku w gminach oraz przepisy weterynaryjne.

Unieszkodliwianie zwierząt, które padły w gospodarstwie może być realizowane wyłącznie w zakładach utylizacyjnych posiadających zezwolenie do utylizowania takich odpadów oraz dysponujących specjalistycznymi środkami transportu do ich przewozu.

Padłe zwierzęta nie mogą być zakopywane w ziemi lub zagrzebywane w pryzmach obornika czy kompostu.

Odpady weterynaryjne - to odpady powstające w związku z badaniem i leczeniem zwierząt lub świadczeniem usług weterynaryjnych.

Oleje odpadowe - posiadacz (rolnik) olejów odpadowych powstałych w toku jego działalności gospodarczej, powinien je gromadzić i przekazywać podmiotowi gwarantującemu zgodne z prawem ich zagospodarowanie.

Odpadowe materiały izolacyjne i konstrukcyjne zawierające azbest - azbest, kiedyś powszechnie stosowany w budynkach inwentarskich, jest uważany za substancję stwarzającą szczególne zagrożenie dla środowiska. Zgodnie z prawem dopuszcza się wykorzystywanie azbestu lub wyrobów zawierających azbest w użytkowanych instalacjach lub urządzeniach **do 31 grudnia 2032 roku**.

Właściciel, zarządca lub użytkownik miejsc, w których był lub jest wykorzystywany azbest lub wyroby zawierające azbest, dokonuje inwenta-

ryzacji zastosowanych wyrobów zawierających azbest, poprzez sporządzenie ich spisu. Rolnik powinien posiadać u siebie spis (z natury) wyrobów azbestowych. W przypadku częściowej lub całkowitej utylizacji czy pozbycia się wyrobów azbestowych należy to u siebie odnotować. Do celów inwentaryzacji służą odpowiednie formularze (jeden: o wyrobach zawierających azbest i miejscu ich wykorzystywania; drugi: o wyrobach zawierających azbest, których wykorzystywanie zostało zakończone).

Ewidencję wyrobów azbestowych w gospodarstwach prowadzi gmina na swoim terenie (jest ona corocznie aktualizowana).

Odpady komunalne - to odpady powstające w gospodarstwach domowych. Niektóre z tych odpadów jak papier, szkło, plastik należy zbierać selektywnie.

Niektórzy posiadacze odpadów obowiązani są do prowadzenia **ewidencji odpadów**. **Prowadzenie ewidencji odpadów może być pełne lub uproszczone.**

Ewidencję pełną prowadzą posiadacze odpadów zajmujący się działalnością w zakresie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów. **Ewidencja pełna wymaga** prowadzenia tzw. **karty ewidencji odpadu i karty przekazania odpadu.**

Ewidencję uproszczoną prowadzą tylko niektórzy posiadacze odpadów (małe i średnie przedsiębiorstwa, przedsiębiorcy), którzy wytwarzają:

- odpady niebezpieczne w ilości **do 100 kg rocznie**,
- odpady inne niż niebezpieczne, nie będące odpadami komunalnymi, **w ilości do 5 ton rocznie.**

Ewidencja uproszczona wymaga prowadzenia tzw. **karty przekazania odpadów** (wzór – Załącznik 2).

Posiadacz odpadów, który przejmuje odpad od innego posiadacza jest obowiązany **potwierdzić ten przekaz**. Kartę przekazania odpadu sporządza się w dwóch egzemplarzach, po jednym dla każdej ze stron (przekazującego i przejmującego).

Posiadacz odpadów, który prowadzi ewidencję odpadów ma obowiązek przechowywać te dokumenty **przez okres 5 lat**. Dokumenty przedstawia się na żądanie organów prowadzących kontrole.

7.3. Utrzymywanie czystości i porządku w gospodarstwach i gminach

Każda gmina powinna mieć uchwalony **regulamin utrzymania czystości i porządku** na swoim terenie. Regulamin ten jest aktem prawa miejscowego, uchwalony przez radę gminy.

Gmina obowiązana jest między innymi do:

- objęcia mieszkańców gminy zorganizowanym systemem odbierania wszystkich rodzajów odpadów komunalnych;

- zapewnienia warunków do selektywnego zbierania i odbierania odpadów komunalnych;
- prowadzenia wykazu umów zawartych na odbieranie odpadów komunalnych od właścicieli nieruchomości;
- prowadzenia wykazu zbiorników bezodpływowych na ścieki;
- prowadzenia wykazu przydomowych oczyszczalni ścieków;
- udostępnienia mieszkańcom informacji o punktach zbierania zużytego sprzętu elektrycznego i elektronicznego pochodzącego z gospodarstw domowych (np. adresy punktów jego zbierania, adres firmy zbierającej taki sprzęt).

Obowiązki właścicieli nieruchomości:

- wyposażenie nieruchomości w urządzenia do zbierania odpadów komunalnych oraz utrzymywanie tych urządzeń w odpowiednim stanie technicznym i sanitarnym;
- przyłączenie nieruchomości do istniejącej sieci kanalizacyjnej, gdy jest to możliwe lub wyposażenie nieruchomości w bezodpływowy zbiornik nieczystości ciekłych lub w przydomową oczyszczalnię ścieków bytowych;
- pozbywanie się zebranych na terenie nieruchomości odpadów komunalnych oraz nieczystości ciekłych w sposób zgodny z przepisami ustawy i przepisami odrębnym;
- udokumentowania w formie umowy i dowodów płacenia usług w zakresie odbierania odpadów komunalnych, opróżniania zbiorników bezodpływowych i transportu nieczystości ciekłych;
- uprzątnięcie błota, śniegu, lodu i innych zanieczyszczeń z chodników dla ruchu pieszego położonych bezpośrednio wzdłuż nieruchomości; nie dotyczy chodnika, na którym jest dopuszczony płatny postój lub parkowanie pojazdów samochodowych;
- realizację innych obowiązków określonych w regulaminie gminy.

8. POSTĘPOWANIE ZE ŚRODKAMI OCHRONY ROŚLIN

8.1. Przechowywanie środków ochrony roślin

Środki ochrony roślin należy przechowywać w oryginalnych opakowaniach pogrupowanych według ich przeznaczenia i toksyczności, w magazynie lub wydzielonym miejscu niedostępnym dla osób nieupoważnionych.

Na drzwiach zewnętrznych magazynu należy umieścić napis: „MAGAZYN ŚRODKÓW OCHRONY ROŚLIN”.

Magazyn powinien być wyposażony w:

- system wentylacji:

- awaryjnej - uruchamiany z zewnątrz i od wewnątrz magazynu, zapewniający co najmniej 10-krotną wymianę powietrza w ciągu godziny,
- ciągłej - uruchamiany z zewnątrz magazynu, godzinę przed rozpoczęciem pracy, zapewniający co najmniej 3-krotną wymianę powietrza w ciągu godziny,
- okna z szybami ograniczającymi oddziaływanie promieni słonecznych;
- instalację elektryczną gazoszczelną i pyłoszczelną;
- oddzielną bezodpływową kanalizację, wyposażoną w urządzenia służące do neutralizacji powstałych ścieków;
- środki ochrony indywidualnej w zależności od występujących zagrożeń;
- apteczki zawierające środki do udzielania pierwszej pomocy w przypadku zatrucia środkami ochrony roślin;
- sprzęt i urządzenia do składowania, przemieszczania i spiętrzania środków ochrony roślin;
- przyrządy do pomiaru temperatury i wilgotności w magazynie.

Posadzki w magazynie powinny być wykonane z materiałów niepalnych, łatwo zmywalnych, ograniczających poślizg oraz odpornych na uderzenia i działanie substancji żrących.

W magazynie należy wyodrębnić zamknięte pomieszczenie służące do przechowywania środków ochrony roślin zaliczanych do bardzo toksycznych i toksycznych, a także gromadzenia niepełnowartościowych środków ochrony roślin, pustych opakowań po tych środkach oraz zanieczyszczonych środkami ochrony roślin środków ochrony indywidualnej przeznaczonych do likwidacji.

W magazynie niedopuszczalne jest przechowywanie artykułów żywnościowych i leków; pasz dla zwierząt; nasion i zbóż niezaprawionych środkami ochrony roślin; przedmiotów osobistego użytku; materiałów pędnych i łatwo palnych.

Środki ochrony roślin transportowane z magazynu na miejsce ich stosowania należy zabezpieczyć przed działaniem czynników atmosferycznych oraz przed pyleniem, rozsypaniem lub wylaniem, a w szczególności - przed bezpośrednim kontaktem z ludźmi.

W przypadku rozlania lub rozsypania środków ochrony roślin należy usunąć je z podłoża, a skażone miejsce spłukać wodą lub przekopać.

8.2. Stosowanie środków ochrony roślin

Można stosować wyłącznie środki ochrony roślin dopuszczone do obrotu oraz zgodnie z etykietą-instrukcją stosowania, ściśle z podanymi w niej zaleceniami, oraz w taki sposób, aby nie dopuścić do zagrożenia zdrowia człowieka, zwierząt lub środowiska.

Na roślinach uprawianych w strefach ochronnych ujęć wody oraz na terenie uzdrowisk, otulin, parków narodowych oraz rezerwatów przyrody można sto-

sować wyłącznie środki ochrony roślin, których stosowanie w tych strefach i na tych terenach nie jest zabronione.

W gospodarstwie należy prowadzić **ewidencję wykonywanych zabiegów środkami ochrony roślin** i przechowywać ją co najmniej przez okres **2 lat** od dnia wykonania zabiegu. Ewidencja powinna zawierać nazwę rośliny, produktu roślinnego lub przedmiotu; powierzchnie uprawy roślin; powierzchnie; na których są wykonywane zabiegi ochrony roślin oraz terminy ich wykonywania; nazwy zastosowanych środków ochrony roślin i ich dawki; przyczyny zastosowania środków ochrony roślin.

Zabiegi przy użyciu środków ochrony roślin w produkcji rolnej mogą wykonywać tylko osoby, które ukończyły **szkolenie w zakresie stosowania środków ochrony roślin** i posiadają **aktualne zaświadczenie** o ukończeniu tego szkolenia. Zaświadczenie ważne jest przez okres **5 lat**.

Środki ochrony roślin stosuje się sprzętem sprawnym technicznie. **Badania sprawności technicznej opryskiwaczy** powinny być przeprowadzane w odstępach czasu nie dłuższych niż **3 lata**.

Nie wolno wykonywać zabiegów środkami ochrony roślin przy nie-sprzyjających warunkach pogody, zwłaszcza przy:

- wietrze powyżej **3 m/s**;
- w gorące bezwietrzne dni;
- przed spodziewanym deszczem.

Przy wykonywaniu zabiegów sprzętem naziemnym należy zachować odległość co najmniej:

- **5 m** od krawędzi jezdni dróg publicznych;
- **20 m** od budynków mieszkalnych i zabudowań inwentarskich, pasiek, plantacji roślin zielarskich, ogrodów działkowych, rezerwatów przyrody, parków narodowych, stanowisk roślin objętych ochroną gatunkową, wód powierzchniowych oraz od granicy wewnętrznego terenu ochrony strefy pośredniej źródeł i ujęć wody.

Nigdy nie wolno przekraczać maksymalnej dawki preparatu podanej w etykiecie-instrukcji!

Niedopuszczalne jest stosowanie środków ochrony roślin:

- zaliczonych do bardzo toksycznych i toksycznych dla człowieka oraz środków chwastobójczych i desykantów przy użyciu sprzętu agrolotniczego;
- bez zachowania okresu prewencji.

Po zakończeniu zabiegów przy użyciu środków ochrony roślin pojazdy, sprzęt należy oczyścić i umyć w myjni wyposażonej w oczyszczalnię ścieków lub osadnik do neutralizacji powstałych ścieków.

Minimalne odległości myjni urządzeń ochrony roślin powinny wynosić co najmniej:

- **30 m** – od budynków przeznaczonych na pobyt ludzi, silosów na kiszonki, magazynów pasz i ziarna, magazynów ogólnych i obiektów budowlanych przetwórstwa rolno-spożywczego;
- **5 m** – od granicy działki sąsiedniej.

9. OCHRONA PRZYRODY W DZIAŁALNOŚCI ROLNICZEJ

9.1. Formy ochrony przyrody

Środowisko przyrodnicze w Polsce należy do jednych z najbogatszych w Europie. Sprzyja temu nierównomierne uprzemysłowienie i urbanizacja kraju, zachowanie na niektórych obszarach tradycyjnego, ekstensywnego rolnictwa i znacznych obszarów leśnych.

Polskie prawo zapewnia ochronę roślin i zwierząt, ekosystemów i krajobrazów oraz siedlisk i pojedynczych cennych obiektów przyrodniczych.

W rozumieniu ustawy, **ochrona przyrody** polega na zachowaniu, zrównoważonym użytkowaniu oraz odnawianiu zasobów przyrody, między innymi: dziko występujących roślin i zwierząt; roślin i zwierząt objętych ochroną gatunkową; zwierząt prowadzących wędrowny tryb życia; siedlisk przyrodniczych i siedlisk zagrożonych wyginięciem; krajobrazu; zadrzewień.

Formy ochrony przyrody w Polsce to: rezerваты przyrody, parki narodowe, parki krajobrazowe, obszary chronionego krajobrazu, obszary Natura 2000; pomniki przyrody, stanowiska dokumentacyjne, użytki ekologiczne (przyrodnicze), zespoły przyrodniczo-krajobrazowe oraz ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów.

9.2. Ochrona przyrody a działalność rolnicza

Rolnictwo jest bardzo ważnym elementem krajobrazu, i chociaż głównym celem gospodarstw rolnych jest produkcja oraz poprawa finansowa gospodarstwa, to należy pamiętać o celach ekologicznych, jak ochrona: wód, gleby, powietrza oraz różnorodności biologicznej i krajobrazowej.

Za główne źródła zagrożenia dla środowiska naturalnego ze strony działalności człowieka uważa się:

- wprowadzanie intensywnych form gospodarowania w rolnictwie nasilających erozję gleb,
- utrzymywanie dużych powierzchni monokulturowych,
- nadmierną intensyfikację łąk lub pastwisk (wczesne wypasy, koszenia, zwiększona obsada zwierząt),

- zaniedbywanie i zaniechanie użytkowania łąk i pastwisk (przekształcanie w tereny zadrzewione),
- osuszanie i eksploatacja obszarów wodno-błotnych,
- wypalanie roślinności,
- zanikanie lokalnych: ras zwierząt gospodarskich i odmian roślin uprawnych.

W celu ochrony przyrody na gruntach ornych podejmowane są działania polegające na:

- wprowadzaniu wielogatunkowego płodozmianu;
- stosowaniu poplonów: wsiewek, poplonów ścierniskowych i ozimych;
- zakładaniu pasów zadrzewień i nasadzeń krzewów;
- utrzymywaniu w należytym stanie gruntów ugorowanych i odłogowanych;
- wdrażaniu zasad dobrej praktyki rolniczej;
- zakazie wypalania roślinności na łąkach, pastwiskach, nieużytkach rolnych, rowach, oraz na trzcinowiskach i szuwarach;
- wdrażaniu programów rolno-środowiskowych.

Głównym przedsięwzięciem w systemie ochrony przyrody i krajobrazu na wsi skierowanym bezpośrednio do gospodarstw rolnych jest obowiązujący na terenie kraju tzw. **Krajowy Program Rolno-środowiskowy**. Program ma na celu czynne włączenie producenta rolnego w poprawę jakości środowiska i zachowania walorów przyrodniczych obszarów wiejskich.

10. OPŁATY I KARY ZA KORZYSTANIE ZE ŚRODOWISKA

10.1. Opłaty za korzystanie ze środowiska

Rodzaje korzystania ze środowiska, za które ponoszona jest opłata:

- wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza;
- wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi;
- pobór wód;
- składowanie odpadów.

Osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami ponoszą opłaty za korzystanie ze środowiska w zakresie, w jakim korzystanie wymaga pozwolenia na wprowadzanie substancji lub energii do środowiska oraz pozwolenia wodnoprawnego na pobór wód.

Opłatę ustala się według stawek obowiązujących w okresie, w którym korzystanie ze środowiska miało miejsce.

Podmiot korzystający ze środowiska ustala we własnym zakresie wysokość należnej opłaty i wnosi ją do końca miesiąca następującego po upływie każdego

półroczna. W tym terminie przedkłada marszałkowi województwa oraz wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska wykaz zawierający informacje i dane wykorzystywane do ustalania wysokości opłat.

Jednostkowe stawki opłat za korzystanie ze środowiska są określane każdego roku w rozporządzeniu Rady Ministrów. W przypadku braku wymaganych pozwoleń w zakresie wprowadzania do powietrza gazów lub pyłów oraz poboru wody lub wprowadzania ścieków do wód lub ziemi, podmiot korzystający ze środowiska ponosi opłaty podwyższone.

Nie wnosi się opłat z tytułu tych rodzajów korzystania ze środowiska, których półroczna wysokość wnoszona na rachunek urzędu marszałkowskiego nie przekracza 400 zł.

Zwolnione z opłat jest wprowadzanie:

- **do ziemi** - ścieków w celu rolniczego wykorzystania, w przypadku posiadania pozwolenia wodnoprawnego na takie ich wykorzystanie;
- **do wód:**
  - wód chłodniczych i wód pochodzących z obiegów chłodzących, jeżeli ich temperatura nie przekracza $+26^{\circ}\text{C}$ albo naturalnej temperatury wody nie wyższej niż $+26^{\circ}\text{C}$,
  - wód zasolonych, jeżeli wartość sumy jonów chlorków i siarczanów w tych wodach nie przekracza 500 mg/l,
- **do wód lub do ziemi:**
  - wód wykorzystanych na potrzeby chowu i hodowli ryb łososiowatych, pod warunkiem, że ilość i rodzaj substancji w nich zawartych nie przekroczy wartości określonych w warunkach wprowadzania ścieków do wód,
  - wód wykorzystanych na potrzeby chowu i hodowli ryb innych niż łososiowate lub innych organizmów wodnych, o ile przyrost masy tych ryb lub tych organizmów w ciągu roku nie przekracza 1500 kg z 1 ha powierzchni użytkowej stawu.

10.2. Kary administracyjne

Administracyjne kary pieniężne wymierzane są w drodze decyzji przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska za przekroczenia dopuszczalnych wartości określonych w pozwoleniach w zakresie:

- ilości lub rodzaju gazów lub pyłów wprowadzanych do powietrza;
- ilości, stanu lub składu ścieków;
- ilości pobranej wody;
- naruszenia warunków decyzji zatwierdzającej instrukcję eksploatacji składowiska odpadów albo decyzji określającej miejsce i sposób magazynowania odpadów;
- poziomów hałasu.

Kary za przekroczenia w zakresie wprowadzania gazów lub pyłów do powietrza oraz za pobór wody wymierza się w wysokości 10-krotnej wielkości jednostkowej opłat.

Na wniosek skierowany do wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska przez podmiot korzystający ze środowiska obciążony karami za przekroczenia lub naruszenia warunków pozwoleń, **termin płatności kary może zostać odroczone**. Odroczenie przysługuje podmiotom realizującym terminowo w okresie nie dłuższym niż 5 lat (od daty złożenia wniosku) przedsięwzięcie, którego wykonanie zapewni usunięcie przyczyn ponoszenia kar.

10.3. Kary z Kodeksu karnego i Kodeksu wykroczeń

Za szkody spowodowane oddziaływaniem na środowisko mogą być stosowane przepisy Kodeksu Cywilnego na wniosek poszkodowanego, w szczególności w zakresie:

- przywrócenia stanu zgodnego z prawem;
- podjęcia środków zapobiegawczych;
- zaprzestania działalności powodującej zagrożenie lub naruszenie;
- dochodzenia roszczeń.

Za wykroczenia i uchybienia popełnione przeciwko środowisku lub organom kontrolnym i organom środowiska, władający instalacją, może w określonych przypadkach zostać ukarany aresztem, ograniczeniem wolności lub grzywną.

Załącznik 1

WZÓR OŚWIADCZENIE

Ja, niżej podpisany(a) .....
(imię i nazwisko)

zamieszkały(a) .....
(miejsce zamieszkania i adres albo siedziba i adres)

legitymujący(a) się .....
(rodzaj i numer dokumentu potwierdzającego tożsamość)

zamierzam nabyć .....
(nazwa towaru)

w ilości ..... słownie: .....
w tonach)

z przeznaczeniem do użycia wyłącznie jako polepszacze gleby.

Oświadczam, że znane są mi przepisy rozporządzenia MRiRW z dnia 7 grudnia 2004 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych dla dodatków do wzbogacania gleby (Dz. U. Nr 269, poz. 2676, z późn. zm.) oraz że nie będę wykorzystywał(a) polepszaczy gleby do żywienia zwierząt gospodarskich.

Imię i nazwisko, miejsce zamieszkania i adres albo nazwa, siedziba i adres podmiotu zbywającego polepszacze gleby* .....

Weterynaryjny numer identyfikacyjny i pieczęć zakładu podmiotu zbywającego polepszacze gleby* .....

Ilość zakupionych polepszaczy gleby w tonach* .....

słownie: .....

Nazwa gatunku zwierzęcia, z którego polepszacze gleby zostały wyprodukowane* .....

Miejsce i data odbioru polepszaczy gleby* .....

Sporządzono w dwóch jednobrzmiących egzemplarzach - po jednym dla podmiotu zbywającego i podmiotu nabywającego.

.....
(podpis podmiotu zbywającego)*

.....
(podpis podmiotu nabywającego)

* Wypełnia się po dokonaniu nabycia polepszacza gleby.

.....
(podpis i pieczęć powiatowego lekarza weterynarii)

Załącznik 2

WZÓR KARTY PRZEKAZANIA ODPADU

(Dz. U. z 2006 r. Nr 30, poz. 213)

KARTA PRZEKAZANIA ODPADU		Nr karty ^a	Rok kalendarzowy
Posiadacz odpadu, który przekazuje odpad ^{b, c}	Prowadzący działalność w zakresie transportu odpadu ^{b, d}		Posiadacz odpadu, który przyjmuje odpad ^b
Adres ^e	Adres ^{d, e}		Adres ^e
Telefon/fax	Telefon/fax ^d		Telefon/fax
Nr REGON	Nr REGON ^d		Nr REGON
Miejsce przeznaczenia odpadów ^f			
Kod odpadu		Rodzaj odpadu	
Data/miesiąc ^g	Masa przekazanych odpadów [Mg] ^h	Nr rejestracyjny pojazdu, przyczepy lub naczepy ^{d, i}	
Potwierdzam przekazanie odpadu data, pieczęć i podpis	Potwierdzam wykonanie usługi transportu odpadu ^d data, pieczęć i podpis	Potwierdzam przyjęcie odpadu data, pieczęć i podpis	

Objaśnienia:

- ^a Numer nadawany jest przez posiadacza odpadów, który przekazuje odpad.
- ^b Imię i nazwisko lub nazwa podmiotu.
- ^c W przypadku odpadów komunalnych kartę wypełnia przedsiębiorca, który uzyskał zezwolenie na prowadzenie działalności w zakresie odbierania odpadów od właścicieli nieruchomości, o którym mowa w ustawie dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008), lub gminna jednostka organizacyjna, o której mowa w ustawie dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach.
- ^d W przypadku gdy odpad jest transportowany kolejno przez dwóch lub więcej prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów, w oznaczonych rubrykach należy podać wymagane dane i podpisy wszystkich prowadzących działalność w zakresie transportu odpadów z zachowaniem kolejności transportowania odpadu.
- ^e Adres zamieszkania lub siedziby podmiotu.
- ^f Adres miejsca odbioru odpadu, pod który należy dostarczyć odpad, wskazany przez posiadacza odpadu prowadzącemu działalność w zakresie transportu odpadów.
- ^g W przypadku odpadów niebezpiecznych podać datę przekazania odpadu. Karta może być stosowana jako jednorazowa karta przekazania odpadu lub jako zbiorcza karta przekazania odpadu, obejmująca odpad danego rodzaju przekazywany łącznie w czasie jednego miesiąca kalendarzowego, za pośrednictwem tego samego prowadzącego działalność w zakresie transportu odpadów temu samemu posiadaczowi odpadów.
- ^h Podać masę odpadów z dokładnością co najmniej do pierwszego miejsca po przecinku dla odpadów innych niż niebezpieczne; co najmniej do trzeciego miejsca po przecinku dla odpadów niebezpiecznych.
- ⁱ Dotyczy odpadów niebezpiecznych.

11. AKTY PRAWNE

1. **Ustawa z dnia 26 lipca 2000 r. o nawozach i nawożeniu**
(Dz. U. z 2000 r. Nr 89, poz. 991 z późn. zm.)
2. **Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska**
(Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 627, z późn. zm.)
3. **Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach**
(Dz. U. z 2001 r. Nr 62, poz. 628, z późn. zm.)
4. **Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne**
(tekst jednolity Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019)
5. **Ustawa z dnia 18 grudnia 2003 r. o ochronie roślin**
(Dz. U. z 2004 r. Nr 11, poz. 94)
6. **Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody**
(Dz. U. z 2004 r. Nr 92, poz. 880, z późn. zm.)
7. **Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach**
(tekst jednolity Dz. U. z 2005 r. Nr 236, poz. 2008)
8. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 27 września 2001 r. w sprawie katalogu odpadów (Dz. U. z 2001 r. Nr 112, poz. 1206)
9. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 1 sierpnia 2002 r. w sprawie komunalnych osadów ściekowych (Dz. U. z 2002 r. Nr 134, poz. 1140)
10. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 24 lipca 2006 r. w sprawie warunków, jakie należy spełnić przy wprowadzaniu ścieków do wód lub do ziemi, oraz w sprawie substancji szczególnie szkodliwych dla środowiska wodnego (Dz. U. z 2006 r. Nr 137, poz. 984)
11. Rozporządzenie Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 7 grudnia 2004 r. w sprawie wymagań weterynaryjnych dla dodatków do wzbogacania gleby (Dz. U. z 2004 r. Nr 269, poz. 2676; z późn. zm.)
12. Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 9 listopada 2004 r. w sprawie określenia rodzajów przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko oraz szczegółowych uwarunkowań związanych z kwalifikowaniem przedsięwzięcia do sporządzenia raportu o oddziaływaniu na środowisko (Dz. U. z 2004 r. Nr 257, poz. 2573 z późn. zm.)
13. Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 14 lutego 2006 r. w sprawie wzorów dokumentów stosowanych na potrzeby ewidencji odpadów (Dz. U. z 2006 r. Nr 30, poz. 213)
14. Rozporządzenie Ministra Gospodarki, Pracy i Polityki Społecznej z dnia 23 października 2003 r. w sprawie wymagań w zakresie wykorzystywania i przemieszczania azbestu oraz wykorzystywania i oczyszczania instalacji lub urządzeń, w których był lub jest wykorzystywany azbest (Dz. U. z 2003 r. Nr 192, poz. 1876)

